

źródłem informacji zarówno dla organizacji zajmujących się opieką psychiatryczną, jak i dla społecznych projektów zapobiegających dyskryminacji osób borykających się z deficytami.

PIŚMIENNICTWO

1. de Girolamo G, Neri G. Mental health in Europe: a long road ahead. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2007; 257: 63.
2. de Girolamo G, Bassi M, Neri G et al. The current state of mental health care in Italy: problems, perspectives, and lessons to learn. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2007; 257: 83–91.
3. Knapp M, McDaid D, Amaddeo F et al. Financing mental health care in Europe. *J Ment Health* 2007; 16: 167–80.
4. Glover G. Adult mental health care in England. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2007; 257: 71–82.
5. Verdoux H. The current state of adult mental health care in France. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2007; 257: 64–70.
6. Salize HJ, Rössler W, Becker T. Mental health care in Germany. Current state and trends. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2007; 257: 92–103.
7. Thornicroft G. Testing and retesting assertive community treatment. *Psychiatr Serv* 2000; 51: 703.
8. Lloyd-Evans B, Johnson S, Slade M. Assessing the content of mental health services: a review of measures. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2007; 42: 673–82.
9. Becker T, Kilian R. Psychiatric services for people with severe mental illness across Western Europe: what can be generalized from current knowledge about differences in provision, costs and outcomes of mental health care? *Acta Psychiatr Scand* 2006; 113(Suppl. 429): 9–16.
10. Issakidis C, Sanderson K, Corray J et al. Modelling the population cost effectiveness of current and evidence based optimal treatment for anxiety disorders. *Psychol Med* 2004; 34: 19–35.
11. Andrews G, Sanderson K, Corray J et al. Cost effectiveness of current and optimal treatment for schizophrenia. *Br J Psychiatry* 2003; 183: 427–35.
12. Andrews G, Issakidis C, Sanderson K et al. Utilising survey data to inform public policy: comparison of the cost effectiveness of treatment of ten mental disorders. *Br J Psychiatry* 2004; 184: 526–33.
13. Saxena S, Sharan P, Garrido Cumbreira M et al. World Health Organization's Mental Health Atlas 2005: implications for policy development. *World Psychiatry* 2006; 5: 179–84.

Regulamin tłoczni win²

Cider house rules

POVL MUNK-JORGENSEN

Unit of Psychiatric Research, Aalborg Psychiatric Hospital, Molleparkvej 10, DK-9000 Aalborg, Dania

Autorzy, w tym dwaj bardzo wybitni „weterani”, ojcowie chrzestni europejskiej psychiatrii środowiskowej, napisali Regulamin tłoczni win dla psychiatrii środowiskowej, z którego przytoczymy poniżej kilka przykładów:

- pieniądze mają decydujące znaczenie dla opieki psychiatrycznej.
- oddział dzienny może rozliczać się na podstawie liczby osób odwiedzających go każdego dnia.
- personel powinien zdać sobie sprawę, że to, czy wypełni swoje zobowiązania ma znaczenie i będzie miało wpływ między innymi na wynagrodzenia i awanse.
- jest istotne by bardziej doświadczony personel potrafił zachować ogólne wyobrażenie systemu jako całości.
- na solidne zmiany w opiece, na ulepszenia, które będą trwałe trzeba czasu.
- czas jest niezbędny również do przejścia ze wstępnego etapu zmian do fazy konsolidacji.
- każda z zaangażowanych osób musi pamiętać, że pierwotnym celem opieki psychiatrycznej jest poprawa efektów leczenia osób chorych psychicznie.
- informacje zwrotne mogą bazować na otrzymanych komentarzach lub skargach, mogą też być pozyskiwane na drodze formalnej, na przykład z wykorzystaniem ankiet satysfakcji użytkowników.
- będziesz popełniał błędy i będą one wymagały zmian w opiece w trakcie jej organizacji.

Uwaga! Wiadomość z ostatniej chwili! Ich zdaniem jest on, tak jak pierwowzór przypięty na ścianie tłoczni win przez Olive Worthington³, wyrazem głębokiej mądrości, możliwej do osiągnięcia jedynie po 25 latach gromadzenia doświadczeń. W trosce o czytelnika przytoczymy trzy przykłady zaczerpnięte z oryginału:

- Proszę nie palić tytoniu w łóżku i nie używać świeczek.
- Proszę nie wchodzić na dach po wypiciu alkoholu, zwłaszcza w nocy.
- Na dachu nie powinno przebywać jednocześnie więcej niż pół tuzina osób.

Dwaj autorzy seniorzy należą do grona pionierów, którzy wyprowadzili europejską psychiatrię z ideologii i romantyzmu społecznego ku erze dowodów naukowych. Swoje pionierskie badania prowadzili w latach 80-tych XX wieku. Wiele zaczęło się wtedy zmieniać i to bardzo szybko. Model Werona/Camberwell przeżywał swoje prawdopodobnie najlepsze chwile. Dzisiejsze pionierskie podejścia do opieki stopniowo odchodzą od modelu z lat 80-tych XX wieku, uważanego już nie za pionierski, a tradycyjny. W zamian proponują kliniki eksperckie oparte na rozpoznaniu, organizowane w ramach scentralizowanej opieki ambulatoryjnej. Kliniki te są powiązane z jednej strony z niewielką liczbą łóżek szczególnej opieki w oddziałach szpitali ogólnych, z drugiej zaś z zespołami opieki pozaszpitalnej dla długoterminowych pacjentów psychotycznych, najczęściej

² Tytuł nawiązuje do *The Cider House Rule* – powieści Johna Irvinga (tytuł wydania polskiego: „Regulamin tłoczni win”, Prószyński i S-ka), na podstawie której powstał później film o takim samym tytule (w Polsce: „Wbrew regułom”) (przyp. tłum.)

³ Jedna z bohaterek „Regulaminu tłoczni win” (przyp. tłum.)

ze schizofrenią. Model ten ma kilka zalet, z których najważniejsze to:

- może wychwytywać i wprowadzać w życie ogromne ilości nowej wiedzy dotyczącej nie tylko zaktualizowanych metod leczenia, ale i zapobiegania pełnemu spektrum chorób psychicznych.
- może swobodnie oferować specjalistyczną wiedzę ogólnomedyczną tym bardzo licznym pacjentom psychiatrycznym, którzy cierpią również na choroby somatyczne.
- daje możliwość efektywnego i racjonalnego leczenia większości chorób psychicznych, rozpowszechnionych zaburzeń psychicznych, takich jak zaburzenia depresyjne, lękowe, obsesyjno-kompulsyjne czy inne.

Można by zapytać po co właściwie namawiać opiekę nadal pozostającą przy modelu szpitalnym do wdrażania tradycyjnego modelu środowiskowego – czemu nie radzić przejścia bezpośrednio do współczesności i wykorzystania najnowszej wiedzy lub za poetą: „A więc z Werony” – a może również z Camberwell? – „zostałeś wygnany. Bądź cierpliwy,” – (!) – „gdyż świat jest długi i szeroki”.

Europejska psychiatria środowiskowa, reprezentowana przez modele włoski i brytyjski, wyzbyła się szpitali psychiatrycznych, przytułków i zakładów psychiatrycznych. Zostały na ich temat wypowiedziane ostre i protekcyjne słowa. Nie było to całkiem fair. Powstając, przytułki przyczyniły się do prawdziwej zmiany paradygmatów ustanowionych przez idealistycznych, humanistycznie myślących alienistów. A że później zaskoczone zostały przez postęp – to już całkiem inna kwestia.

Modelowi psychiatrii środowiskowej z lat 80-tych XX wieku grozi zatrzymanie się w miejscu, wsteczne myślenie utrudniające pacjentom dostęp do nowego i lepszego leczenia. Wśród psychiatrów młodszych pokoleń psychiatria środowiskowa już została ochrzczona „psychiatrią kodu pocztowego” i nie jest to bynajmniej komplement.

Na początku artykułu autorzy zaznaczają, że przytoczą i omówią wyłącznie własne doświadczenia, pomijając wiedzę opartą na dowodach naukowych. W ten sposób – wybierając model oparty nie na dowodach naukowych (*evidence based*) a na wybitnych osobistościach (*eminence based*) – unikają krytyki za brak udokumentowanego omówienia tego, co naprawdę istotne: wyników (pacjentów, nie jak

w artykule – w dużej mierze dobra personelu). Dlatego żyć bym sobie by w swoim kolejnym artykule oś Werona/Camberwell omówiła między innymi następujące kwestie:

1. co zrobić by psychiatria środowiskowa przyciągała odpowiednią liczbę maksymalnie uzdolnionych, świetnie wykształconych neuropsychiatrów, dzięki którym będzie mogła być stale, profesjonalnie aktualizowana? [1]
2. co zrobić by psychiatria oparta na psychiatrii środowiskowej pociągała psychiatrów? [2]
3. w jaki sposób psychiatria środowiskowa zapobiega stanowczo zbyt dużemu rozpowszechnieniu u chorych psychicznie chorób somatycznych i przedwczesnym zgonom spowodowanym chorobami somatycznymi? [3–5]
4. w jaki sposób psychiatria środowiskowa hamuje reinstytucjonalizację obserwowaną po zmianie opieki z opartej na szpitalu na środowiskową? jak jej zapobiega? [6]
5. w jaki sposób psychiatria środowiskowa zapobiega polipragmatyzacji? [7]
6. w jaki sposób psychiatria środowiskowa powstrzymuje przestępczość rosnącą wśród chorych psychicznie po zmianie opieki z opartej na szpitalu na środowiskową? jak jej zapobiega? [6]

PIŚMIENNICTWO

1. Søndergård L. Recruitment problems in psychiatry: just a matter of more exposition? *Acta Psychiatr Scand* 2007; 116: 235–7.
2. Malhi GS, Parker GB, Parker K et al. Shrinking away from psychiatry? A survey of Australian medical students' interest in psychiatry. *Aust N Z J Psychiatry* 2002; 36: 416–23.
3. Leucht S, Burkard T, Henderson J et al. Physical illness and schizophrenia: a review of the literature. *Acta Psychiatr Scand* 2007; 116: 317–33.
4. Harris EC, Barraclough B. Excess mortality of mental disorder. *Br J Psychiatry* 1998; 62: 247–53.
5. Amaddeo F, Barbui C, Perini G et al. Avoidable mortality of psychiatric patients in an area with a community based system of mental health care. *Acta Psychiatr Scand* 2007; 115: 320–5.
6. Priebe S, Badesconyi A, Fioritti A et al. Reinstitutionalisation in mental health care: comparison of data on service provision from six European countries. *BMJ* 2005; 330: 123–6.
7. Tomasi R, de Girolamo G, Santone G et al. The prescription of psychotropic drugs in psychiatric residential facilities: a national survey in Italy. *Acta Psychiatr Scand* 2006; 113: 212–23.

Łączenie doświadczenia i dowodów naukowych w reformie opieki psychiatrycznej

Bridging experience and evidence in mental health care reform

LUIS SALVADOR CARULLA

Department of Psychiatry, University of Cadiz, and PSICOST Scientific Association,
Plaza San Marcos 6, Jerez 11403, Hiszpania

Amerykańska *Community Mental Health Act* z 1963 roku doprowadziła do deinstytucjonalizacji, która okazała się częściowo porażką, zwłaszcza wobec niedostępności świadczeń w niektórych rejonach. Dziesięć lat później John Talbott [1] doniósł, że istotny problem stanowią ponowne przyjęcia do szpitala, inaczej „drzwi obrotowe”, oraz, że

ich liczbę można by dwukrotnie zmniejszyć wprowadzając w istniejącej opiece minimalne ulepszenia. Mimo tego wczesnego dowodu, konsekwencje „drzwi obrotowych” towarzyszyły reformom opieki psychiatrycznej w wielu krajach. Trzydzieści lat później Talbott opublikował „dziesięć przykazań” psychiatrycznej opieki środowiskowej, a pod-